

Дзіцячы мастацтва

Год выдання 37-ы
№ 99 [2265]
17 снежня 1968 г.
Аўторак
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННОКАЎ БССР

ЧАЦВЕРТАМУ З'ЕЗДУ КАМПАЗИТАРАЎ СССР

Дарагія таварышы!
У дзень адкрыцця Чацвёртага Усеаюзнага з'езда кампазітараў Цэнтральнага Камітэта КПСС гораха вітае дэлегатаў з'езда, усіх дзеячоў саветскага музычнага мастацтва!

Творчасць саветскага кампазітараў непарывна звязана з жыццём народа, з барацьбой за камунізм. Ад першых гераічных песень грамадзянскіх вайны да новых буйных музыкальных твораў—опера, сімфоній, араторыяў, якія пратэставалі ў дні п'яцідзясяцігоддзя Саветскай дзяржавы, наша музыка ярка ўвасабляе ідэі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, актыўна садзейнічае духоўнаму росту будаўнікоў новага грамадства, праславіла саветскага чалавека—працавіка і баяца, гаспадара свабоднай краіны, чалавека высокай ідэінай перакананасці і маральнай чысціні.

Цяпер музыкальнае мастацтва дасягнула новага этапу ў сваім развіцці. Усё часцей зваротаюцца кампазітары да вяртання да традыцый і рэвалюцыйнага мінулага. Рэалістычныя традыцыі музычнай класікі п'яніна развіваюцца лепшымі прадстаўнікамі саветскага кампазітарскага школы. Абагацаюцца разнастайнасцю форм, стыляў і жанраў музыкальнай творчасці. Вырасла талентавітая плеяда кампазітарскага моладзі, якая актыўна працуе ў розных сферах музыкальнай культуры. Творы новых кампазітараў занялі дастойнае месца ў рэпертуары выканаўцаў, канцэртных і тэатральных калектываў. Узрасла роля кампазітараў у развіцці тэатра і кіно, у рабоце радыё і тэлебачання.

Саветская музыка выказвае пацукі і думкі нашага народа, звернута да яго, заваявала яго любоў. Музыкальнае мастацтва першай краіны сацыялізма атрымала шырокае прызнанне ва ўсім свеце. Яго міжнародны аўтарытэт пажнажаецца выдатнымі поспехамі нашых выканаўцаў.

Важнай асаблівасцю саветскай музыкальнай культуры з'яўляецца яе шматнацыянальны характар. Лепшыя творы кампазітараў саюзнага рэспублікі гукаць у канцэртах, па радыё і тэлебачанні, на фестывалях дружбы народаў, шырока вядомы ў краіне і за рубежом. Розныя формы абмену ідэямі і брацкіх культур садзейнічаюць іх узамеабагацэнню і развіццю, дэманструюць рост музыкальнага мастацтва ва ўсіх рэспубліках, маючы на ўвазе інтэрнацыянальнае адзінства мастацкай культуры нашай радзімы.

Музыкальнае мастацтва сацыялістычнага рэалізму развіваецца на аснове прынцыпаў партыі і народнасці. Сваёй ідэяй накіраванасцю, сваёй чалавечнасцю яго процістаяць дэмакратычнай культуры сучаснага капіталістычнага свету.

Сёння, у перыяд рэзкага абвастрання клас-

вай барацьбы паміж сацыялізмам і капіталізмам, дзеячы саветскай музыкі заклікаюцца яшчэ больш актыўна выступаць супраць буржуазнай ідэалогіі, яшчэ больш паслядоўна неслі ў сваёй творчасці ідэі сацыялістычнага гуманізму, саветскага патрыятызму і пралетарскага інтэрнацыяналізму.

Саветскі народ чакае ад кампазітараў новых яркіх твораў, здольных узвышаць чалавека, натхняць яго на працу і на подзвіг, рабіць яго жыццё яшчэ больш прыгожым. Багаце і разнастайнасць нашай рэчаіснасці заслугуюць талентавітага ўвасаблення ва ўсіх формах і жанрах музыкальнага мастацтва.

Саюз кампазітараў СССР заклікае настойліва вырашаць важныя праблемы музыкальнай творчасці, дзейна ўплываць на мастацкі працэс, садзейнічаць стварэнню такіх твораў, якія б актыўна дэпамагалі фарміраванню ў саветскай людзей камуністычнай перакананасці, высокай маралі, добрага эстэтычнага густу. Неабходна актывізаваць творчыя намаганні кампазітараў у стварэнні сімфанічных і оперных твораў, забяспечыць новы ўздым харавога мастацтва, дабівацца павышэння ідэяна-мастацкага узроўню музыкі для тэатра, кіно і эстрады.

Можна спадзявацца, што ў бліжэйшы час кампазітары і савецкая партыя будуць стварыць новыя песні, якія б будавалі і жыцц дэмагалі, узнімали і натхнялі сілы народнага і подзвіг і новай здзейсненні ў працы і навуцы, у абароне радзімы і п'якарніні космасу, кілікалі наперад, на сустрэчу камунізму.

Саюз кампазітараў СССР трэба берачы і развіваць выдатныя традыцыі саветскай музыкі, удасканальваць прафесіянальнае мастацтва членаў саюза, накіроўваць іх наватарскія пошукі на глыбокае раскрыццё таго новага, што нараджаецца будаўніцтвам камунізма, прычынова ацэньваць з'яву творчага жыцця, падтрымліваць здаровы, прагрэсіўны тэндэнцыі, сістэматычна працаваць з кампазітарскай моладдзю. Важна развіваць таварыскую крытыку недахопаў, больш актыўна змагацца з рознага роду фармалістычнымі сканжэннямі ў музыцы, дабівацца далейшага згуртавання кампазітараў і музыкантаў на пазіцыях сацыялістычнага рэалізму, выходзяць іх у духу вялікіх ідэяў марксізма-ленінізма.

У нашы дні дзякуючы развіццю сучасных сродкаў інфармацыі музыкальнае мастацтва набывае бр-

валую, шматмільённую аўдыторыю. Гэта накладвае асаблівую адказнасць як на кампазітараў, так і на прапагандыстаў музыкальнай творчасці, якія працуюць у канцэртных арганізацыях, па радыё і тэлебачанні. Паспяхова садзейнічаць музыкальнаму выхаванню мільяны саветскіх людзей магчыма толькі твораі высокага ідэяна-мастацкага ўзроўню.

Саюзу кампазітараў СССР трэба ўстанаўліваць яшчэ больш шырокі сувязі з прадпрыемствамі і будоўлямі, калгасамі і воінскімі часцямі, умацоўваць шэфства над мастацкай самадзейнасцю. Неабходна больш актыўна ўплываць на пастаноўку музыкальнай адукацыі ў краіне, разам з іншымі грамадскімі арганізацыямі і ў першую чаргу з камсамолам шыры разгортваць гэту работу ў школах і вун, больш актыўна далучаць рабочую і сельскую моладзь да мастацкай культуры.

Дарагія таварышы!
Год, які адкрыў другое п'яцідзясяцігоддзе Саветскай улады, азнаменаваны новымі дасягненнямі народаў нашай краіны ў выкананні рашэнняў ХХІІІ з'езда КПСС. Саветскія людзі паспяхова выконваюць п'яцігодчыя планы развіцця народнай гаспадаркі, уносячы тым самым важны ўклад у стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма.

Усё жыццё і барацьба саветскага народа, уся дзейнасць Камуністычнай партыі непарывна звязаны з імем і учынкам Уладзіміра Ільіча Леніна. Пад кіраўніцтвам вялікага Леніна наша краіна ўзяла шлях Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Пад кіраўніцтвам ленінскай партыі саветскай народ абарані заваяваў ленінскай партыі перамогі сацыялізма. Па шляху Краіны Саветы ідуць стаер мільёны людзей злімнага шара. Сацыялізм ідуць сусветнай сістэмай. Вялікі ланізма сааблява ісржава і выразна паўстае перад чалавечтвам сёння, напярэдадні стагоддзя з дня народжэння У. І. Леніна.

Няма сумненняў у тым, што саветскія кампазітары створаць новыя выдатныя творы, раскрываючы трыумф ленінскіх ідэй у пераможным поступе сацыялізма і камунізма.

Цэнтральны Камітэт КПСС гораха вітае вас, дарагія таварышы, з узаагароджаннем Саюза кампазітараў СССР ордэнам Леніна і выказвае ўдзячнасць, што саветскае музыкальнае мастацтва будзе і ў далейшым адгрываць усё ўзрастаючую ролю ў камуністычным выхаванні народа.

Жадаем вам вялікіх творчых поспехаў.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА.

ТАЛЕНТ І НАТХНЕННЕ—НАРОДУ!

IV УСЕСАЮЗНЫ З'ЕЗД КАМПАЗИТАРАЎ

Учора ў Калоннай зале Дома Саюзаў адкрыўся IV з'езд саветскага кампазітараў.

10 гады раніца. Месцы ў прадыму з'езда займаюць таварышы Л. І. Браўнін, Г. І. Воранаў, А. М. Касыгін, А. Я. Пельша, М. А. Суслас, В. В. Грышын, П. Н. Дземічэў, К. Ф. Катусаў, Б. М. Панамароў, М. С. Саламонец. Разам з імі — вядомыя саветскае музыканты, пасланцы ўсіх саюзных рэспублік краіны, госці з'езда, прадстаўнікі грамадскасці сталіцы.

Наротым уступным словам з'езд адкрыў кампазітар Д. Шастакоўіч. Ад імя ўсіх саветскае музыкантаў ён сардэчна дзякуе партыі і ўраду за высокую ўвагадарадню— ордэн Леніна, якім узаагароджан Саюз кампазітараў СССР.

Пад бунурны апладысменты залы з'езд выбірае ганарова прэзідыум у складзе Палігору ЦК КПСС, Камітэта членаў Палігору ЦК КПСС, сакратар ЦК КПСС П. Н. Дземічэў зачытае прывітанне Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі IV Усеаюзнаму з'езду кампазітараў.

Са справядлівым дакладам праўлення Саюза кампазітараў СССР выступіў першы сакратар праўлення саюза П. Хронікаў.

Разам з нашым народам мы ўрачыста адвтанавалі слаўнае 50-годдзе Кастрычніка. Саветскія кампазітары стварылі мноства твораў, прысвечаных гэтай гістарычнай даце. Ва ўсіх рэспубліках Саветскага Саюза нарадзіліся новыя оперы, кантаты, сімфоніі, песні — аб радзіме, аб партыі, аб людзях нашай краіны. Лепшыя

з іх памножылі багаці саветскай музыкі.

Усёго толькі год з нечым аддзяля нас ад знамянальнай даты— стагоддзя з дня народжэння Уладзіміра Ільіча Леніна. Ідэі Леніна нахняюць саветскае мастацтва, творчасць якіх непарывна звязана з жыццём народа. Аснова нашай эстэтыкі—ленінскі прынцып партыінасці літаратуры і мастацтва.

Ленінская тэма праходзіць праз усю саветскую музыку. Тэма гэта разнастайная і невычарпальная. У нас ёсць нямыя песні, хораў, кантат, сімфоній, якія адлюстроўваюць бязмежную любоў народа да Ільіча, усяляюць веліч ланінскай справы, ланінскаю партыю. Мы павінны, падкрэслівае дакладчык, яшчэ больш глыбока і разнастайна паказваць у сваіх творах гіганцкую работу, якую праводзіць наш народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, ажыццяўляючы ідэі і запаветы Уладзіміра Ільіча Леніна.

Мы жывём у такі час, адзначае Ц. Хронікаў, калі класавая барацьба, барацьба двух светав у не толькі не затухае, а, наадварот, усё больш і больш абвастраецца. Красавіцкі Пленум ЦК КПСС адзначаў, што імперыялізм «побач з анатурамі ў ваенна-палітычнай галіне усё больш намаганняў накіроўвае на падрыўную палітычную і ідэалагічную барацьбу супраць сацыялістычных краін, камуністычнага і ўсяго дэмакратычнага руху». Падзеі апошніх месяцаў п'янае наш пераўдзілі вывад, зроблены Пленумам ЦК.

Партыя заклікала нас весці на-ступальную барацьбу супраць бур-

жуазнай ідэалогіі. І мы, саветскія кампазітары і музыкантаў, гаворым у адказ на гэты заклік, звяртаючыся да ўсёго свету: ніхто не сабе нас з прывільнага шляху. Мы — з партыяй, з народам!

Жыццёвае творчых прынцыпаў сацыялістычнага мастацтва, гаворыць далей дакладчык, пацвердзяюць усёй гісторыі саветскай музыкі.

Гаворачы аб патрыятызме, сацыяльнай значнасці саветскай музыкальнай творчасці, Ц. Хронікаў успамінае імёны старэйшых таварышч, якія паказвалі прыклад творчага служэння радзіме. Такім прыкладам было жыццё ў мастацтве Пракоф'ева, Мяскоўскага, Гіляра, Шапуріна, Дунаеўскага, заснавальніка нацыянальных школ — Паліяшвілі, Спендзіярава, Гаджыбекава.

Такім прыкладам служыць жыццё і творчасць нашага сучасніка Дамітрыя Шастакоўіча — першага кампазітара, удастоенага звання Героя Сацыялістычнай Працы.

Ц. Хронікаў раскрывае найбольш характэрныя рысы твораў апошніх гадоў. У творчасці саветскага кампазітараў працягвае развівацца тэматыка, якая ўжо даўно стала не асновай. Маюцца на ўвазе тэмы—рэвалюцыя, Ленін, партыя, барацьба за мір. Разам з гэтым у саветскую музыку ўваходзяць новыя, народжаныя жыццём вобразы, сюжеты.

Адгрываюцца новыя старонкі ў гісторыі нацыянальных музыкальных культур.

Далей дакладчык сканцэнтравае ўвагу на творчых праблемах жанраў, іх эвалюцыі, судносіні аднаго з другім.

Ц. Хронікаў гаворыць аб грамадскай ролі, якую заклікаюць адгрываць музыкальнае навука і крытыка.

Дакладчык спыніўся далей на задачах саветскага кампазітараў-ленінікаў. Над стварэннем новых песень актыўна працуе вялікая група кампазітараў розных пакаленняў і нацыянальнасцей. Песня патрэбна народу. Яна застаецца важным сродкам ідэянага выхавання.

У заклочэнне Ц. Хронікаў падкрэслівае, што цэнтральная задача

За заслуги в развитии белорусской советской литературы Указом Президиума Верховного Совета БССР ганарова звание заслуженного деятеля культуры Республики Беларусь присвоены: Калечыц (Буйла) Константин Антонович, Пестрак Пилип Сименович, Якимович Александр Иванович.

К. А. Калечыц (Буйла). П. С. Пестрак. А. І. Якімовіч.

ВЯЛІКІ Кастрычнік прывёў у рух народ, збудзіў яго невычарпную энэргію і ініцыятыву. Ва ўмовах драматычнай лані старога свету, у бурлівай плыні рэвалюцыйнага тагоў вырастаў чалавек новага светаразумення, новай маралі, свосааблівае душэўнага складу. Шлях яго станаўлення быў нялёгкі і няпросты. Не скорна і літаратура набыла вопыт яго мастацкага вывучэння і адлюстравання. Беларускія пісьменнікі ў 20-я гады выгуклі пераважна свае эмацыянальныя адносіны да героя-сучасніка, натхненна пазычалі яго сілы, яго гагоўнасць дэбавіа а жыццёўлення жаданых рэвалюцыйных ідэалаў.

У літаратуры той пераважалі лірыка-рамантычны жанры і стылі. І аўтары, асабліва маладыя, шукалі яркія, экспрэсіўныя сродкі, каб лепш перадаць захапленне сваім гераічным равенікам. Натуральна, што маладыя творцы, эмацыянальна ўзвшаючы сучасніка, не маглі паглыбіцца ў яго унутраны свет, паказаць яго індывідуальныя воблік. Герой іх твораў быў звычайна фігурай завнатда абгульненай, лірычна ўмоўнай. У працавіч творах многіх тагачасных аўтараў было яшчэ вельмі моцнае эмацыянальна-лірычнае ўспрыманне жыцця, рамантычна-кінная гераізацыя чалавека. Аднак і ў 20-я гады эмацыянальна ўзніслася ў апавадэння і аповесцаў спалучэнна ўжо са значнасцю думкі, канкрэтнасцю псіхалагічных назіранняў. У «Маладыя оубіскі» творах М. Зарэчкага, М. Чарота, П. Галавача, В. Каваля, Я. Нёманскага, М. Нікановіча добра прыкмятаецца імкненне стварыць чысланы тып чалавека, які нараджаўся ў вострым сутыкненні старога і новага.

Аблічча маладога сучасніка, яго цікавыя духоўныя свет здолелі найбольш праўдзіва перадаць у 20-я гады Я. Колас. Жыццёвая мудрасць, багаты творчы вопыт, высокая мастацкая культура пісьменніка дазволілі яму стварыць паўнакроўныя вобразы юных, што выходзілі на шырокія прасторы жыцця. Сцеўка і Алёнка... Яны сталі дарагімі і бліжымі многім пакаленням чытачоў.

Са старонкаў палескіх аповесцей Я. Коласа пайшоў у вялікі свет Андрэй Лабановіч—народны настаўнік і само народнае сумленне. Нялёгка было яму працаваць над дарогу ў рэвалюцыю. Дзе жылі ў душы няўтоўнае прага справядлівасці, вера ў свой народ, жыло тое грамадзянскае пацукі, якое жыла творчы геныі самога пісьменніка і якое ў пасляжыццёвыя дні ўладара паклікала беларускую інтэлігенцыю да дзейнасці на карысць народу. Сціплы, удумлівы, сур'ёзны, сардэчны Лабановіч і яго першае каханне, п'ячотная і гордая Ядвіга, якую так воблілі нявяданна далачныя жыцця, прынеслі ў тагачасную літаратуру асаблівае святло чалавечнасці, духоўнай стойкасці перад нягодамі, шырае жаданне шчасця і веру ў яго.

Новы ў беларускай эпічнай літаратуры тып рабоча-рэвалюцыйнага стварае Ц. Гарты ў рамана «Сокі саліны». Яго Рыгор Навічын, пры ўсёй мастацкай аднабокасці і псіхалагічнай нераспрацаванасці гэтага вобраза, увасабляе тыя грамадскія сілы, які ўсходзілі і былі каласісны на народнай ніве пасля першай рускай рэвалюцыі, а пасля ў пару Кастрычніка, заваявалі сацыялізм.

Складанасць іліянага станаўлення рэвалюцыйнага барацьбы, гартванне яго камуністычных перакананняў прасочваецца ў раманах «Снежнікі-дарожнікі», «Зарэчка» і «Сын» Р. Мурашкі.

У цікавае барацьба на далёкіх краінах, у свет гераічных прагод і рамантычнага подзвігу выдзе юнага чытача ў сваіх творах Янка Маўр. Пісьменнік стварае вобразы смелых, моцных духам, свабодалюбных герояў, якіх будзілі ў душы чытача рэвалюцыйная патрыятычныя імкненні.

З раматычным запалам пазытуе Зм. Бядуля ў аповесці «Салавей» мастацкую адоранасць беларускага прыгожана селяніна, свярджае яго неадольную прагу да свабоды і шчасця. Рамаматычнае светаўдчуванне характэрна і для герояў М. Лынькова, якія рэагуюць на перараджаюцца ва ўмовах саветскай рэчаіснасці.

У кірунку паглыблена-псіхалагічнага, аналітычнага даследавання чалавека развіваецца ў тыя часы талент К. Чорнага. Пісьменнік імкнецца раскрыць усю складанасць пачуццяў і перажыванняў сваёй героіні. Мастака цікавіць сама тыя зручкі і сетаўспрыманні чалавека, які духоўна выпрошцецца, пачынае ўсведамляць сябе гаспадаром жыцця.

К. Чорнага асабліва цікавіць духоўнае станаўленне маладога чалавека. Мастак імкнецца паказаць, як ярасла і фармавалася ў дзейных будаўнікоў сацыялізма і навамоладзь. Малады сельскі актывіст Алесь («Зямля») жыве вялікімі планаі і марамі. Ён прабуе ястомуую энэргію, падымаючы селян на перабудову вясковага жыцця, бо гораха верыць, што народ збудзе свае шчасце. Шырокі грамадскі інтарэс ў маладой доктаркі Галіцы Сень («Ідзі, Ідзі»), чулай да людзей, прычыпшовай, даўгавыяй натуре. У рамана «Трышчы год» пісьменнік паказвае, як маладзе пакаленне змагаецца за справу сацыялізма ў грамадзянскай вайне.

Раманы К. Чорнага 30-х гадоў вызначаюцца глыбінёй сацыяльна-псіхалагічнага і філасофскага аналізу жыцця. Аўтар стварае эпічна аб'ёмныя вобразы-тыпы, абмяляваныя выпулка, жывацісна. К. Чорны выносіць суровы прысуд свету эксплуатацыі і нажывы і змагаецца за чалавека-калектывіста, п'ясыбіта новай сацыялістычнай маралі. Пісьменнік паказвае, як рэвалюцыйная рэчаіснасць спрыяе фарміраванню духоўна паўназначна, творчай асобы, здольнай злізыцца вялікія справы на карысць грамадства.

Герой раманаў «Балькаўшчына», «Трыце пакаленне», «Люба Лук'янаўна» раскрываюцца на матэрыяле значнай гістарычнай эпохі, у працэсе складанай звалюцыі. Пад уздзеяннем новай рэчаіснасці выкшталіваюцца іх лепшыя духоўна-маральныя якасці.

5. Сухін А. А., саліст Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета.
6. Народны ансамбль песні і танца Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна (Кіраўнік—народны артыст БССР А. Рыбальчанка).
7. Брэсцкі маладыя дзеятцы народнага ансамбля танца «Радасць» (Кіраўнік—А. М. Вераб'юч).
8. Народны агітэатр «Сучаснік» Магілёўскага завода штурчанага валадана імя В. В. Куйбышава (Кіраўнік—У. Барановіч).
9. Мазірскае народнае тэатр (Кіраўнік—Е. Колас).
10. Тэатральна-музыкальнае літаратурна-музыкальнае кампазітараў пастаўлена ў Палацы культуры Мінскага аўтазавода (Кіраўнік—І. Панюк).
11. Спектакль «Юнацтва бацькоў» у пастаноўцы Тэатра юнага глядача Палаца культуры Мінскага аўтазавода.

У ГАЛІНЕ МУЗЫКІ

Аляксей ПЯТКЕВІЧ НАРОДЖАНЫ НОВАЙ ЭПОХАЙ

ДУХОЎНАЕ АБЛІЧЧА ГАЛОЎНАГА ГЕРОЯ БЕЛАРУСКАЙ САВЕЦКАЙ ПРОЗЫ

К. Чорнага цікавіць не так вынік, як сам працэс духоўнага абдуўлення чалавека. Пісьменнік расцэняе з гераізм, пакідаючы перад ім шырокія перспектывы новага жыцця.

У 30-я гады складваецца эпічная стыль прозы П. Галавача. З добрай апавадэннага і стэрманасцю малое пісьменніцкае народнае жыццё на крутых паваротах гісторыі. У абставінах драматычнай лані высокай рэчаіснасці часоў калектывізацыі тагачаснае рабочы-камуніст Палас («Спадох на загонах»). Ажыццяўляючы палітыку партыі на перабудову вёскі, герой аповесці імкнецца перш за ўсё душэўна зблізіцца з селянямі, каб пераканана іх у сваёй праўдзе, «запаліць у іх сэрца веру ў тое жыццё, у якое так моцна верыць ён сам».

Важныя якасці характараў і жыццёвай практыкі камуніста-барацьбы нясё ў сабе і Павел Буднік, герой рамана «Праз гады». Цвёрдасць і яснасць перакананняў, высокі інтэлект, душэўная чысціня і мужнасць, сумленнасць, што зусёды мяжуе з павагай да чалавека, вылучаюць Паўла Будніка як вобраз у многім новы для тагачаснай беларускай літаратуры.

У 30-я гады беларускія пісьменнікі зноў авяртаюцца да тэмы Кастрычніка і грамадзянскай вайны, каб глыбей асэнсаваць героіку тых дзён, свярдзіць пераамяненне слаўных спраў людзей розных пакаленняў.

Я. Колас піша аповесць «Дрытва», у якой інтансій гераічнага народнага эпасу арганічна спалучаюцца з непарасядно аўтарскага апавадэння і бытавым гумарам. Непакорлівым і думкам, нібы горды вобл палескіх пушчаў, выглядае стары селянін дзед Талаш. Гэты паважны і міралюбны дзед станаўцца грымным партызанскім атаманам. Яго баявы памочнік Мартын Рыль—звычайны бядняк-баб'юль, у якога дужыя плечы ды гараха сэрца сумленнага чалавека, працялае сапраўднаю мужнасцю і самаахвярнасцю і гіне, баронячы ўладу працоўных.

З публіцыстычнай страснасцю і грамадзянскім тэмпераментам свярджае духоўную стойкасць і мужнасць рэвалюцыйнага барацьбы Э. Самуйленак у сваіх апавадэннях і аповесцах. Яго герой паказваецца ў вострапрамаматычнай сітуацыі, у грацічным напружанні сіл. Праўда, ён малаоцка чысць за ўсё сродкамі дынамічнага фабульнага дзеяння і ж мастацкі характар акрэсліваецца слаба. Больш прамаметна-ацувальна і псіхалагічна-матыэвалана паказвае пісьменнік чалавека, абуджанага рэвалюцыяй да актыўнай гістарычнай дзейнасці, у рамана «Будучына».

Мастацкае даследаванне новага чалавека моцна тармазілася рэвалюцыйна-сацыялістычнай крытыкай, тагачасным эстэтычным канонамі, якія штурхалі літаратуру на шлях ілюстрацыйнасці і схематызму. Гэтым у значнай ступені тлумачыцца відэаўная слабасць такіх, напрыклад, вобразаў, які Навіны («Дрытва»), Назаровіч («Трыце пакаленне») і інш. І ўсё ж беларуская даваенная проза здолела перадаць багатае аблічча чалавека, які духоўна вырастаў ва ўмовах сацыялізма, а ў час Вялікай Айчыннай вайны выстаў і перамог.

У ваіне па-новаму выявіліся маральна-грамадзянскае якасці саветскага чалавека. І гэта ўжо ў першую чаргу пазія, лірыка. У прозе ж глыбокае эпічнае асэнсаванне жыцця ваеннага часу знаходзім, бадай, толькі ў творах К. Чорнага, герой якога раскрыўся ва ўсёй сваёй маральнай вясці.

Герой К. Чорнага зведзілі шмат год, іх асабіста драматычны лёс свосаабляе адлюстроўвае драму народа, які перанёс не так дужо і спустаўнае вайны, і вачуючы несправядлівасць дзяржаўнай мяжы, што разрэзала Беларусь на дзве часткі. Але гэта людзі невмернай стойкасці і волі да жыцця, людзі «вялікага сэрца», і яны, свярджае пісьменнік, адолеюць лютага ворага.

У пасляваенныя гады жыццё ставіць перад літаратурнай новай задачай. Свой вопыт, набыты на нялёгкіх дарогах вайны, прыносяць у літаратуру маладыя празаікі. Яны імкнучыся выявіць у сваіх творах светаўдчуванне сучасніка, які жыць жыццём вайны, па праве ганарыцца перамогай над фашызмам і ва ўмовах пасляваенных жыццёвых галішч на свет увуголе аптымістычна. У тагачасных раманах аб вайне, такіх, як «Глыбокая плынь» І. Шамкіна, «Мінскі напрамак» І. Мележа, «Векановыя дні» (І-ая кніга) М. Лынькова, «Згуртаваныя» М. Ткачова барацьба саветскага народа з гітлераўскімі захопнікамі паказвалася перш за ўсё ў іх гістарычным значэнні. Пісьменнікі імкнуліся адлюстравать яе

Мы ЕХАЛИ не па адрыцці. Мы — ехалі з адным намірэннем — сваім рукамі «пагартаць» старонкі гісторыі, зірнуць у «вочы» сведкам далёкіх стагоддзяў. Бо лепш разоў раз убачыць, чым дзесяць разоў прычытаць пра гэта. І ўсё ж...

І ўсё ж адрыцці былі. І ў асабістым плане (з сорама перанаканілі, калі мы гублем з-за таго, што «дзеньні і нелюбопытны»), і ў больш шырокім, грамадскім: многія помнікі архітэктуры і культуры, якія можна смела ганарыцца перад цэлым светам, афіцыйна і часта нават у нас у рэспубліцы, а часам проста зніклі.

І вось адрыццё першае. Агладжаны дамінканскі касцёл у Наваградку, будынак ярка выражанага барокаўскага стылю, мы зашлі ў паўразбураную прыбудову, куды дзесяцігоддзі не ступала ні чахлавака. Пад пластом усцяжлага дрэва і смечы мы знайшлі дзве і тры драўляныя скульптуры, мабыць, 18 стагоддзя, рознае царкоўнае начыццё, рэшткі старажытных кніг, кавалкі такіх жа ста-

«ГАРТАЮЧЫ» СТАРОНКІ СТАГОДДЗЯЎ

рых тнін. Узрэлі нас перш за ўсё скульптуры святых. Вельмі ж не святым веда ад іх простых, з прытоенай хітрынкай, мужчынскіх твараў, ад свецкай, ці, прасцей кажаць, сялянскай вопраткі. Разец невядомага разьбярца міжволі схавіў самае істотнае ў «пратрыпаў», не клапоцячыся, каб прыдаць фігурам адвядзеную рангу святых святасць.

Зразумела, што мы забралі знаходкі з сабою. Цяпер гэтыя скульптуры ў фондзе Мастацкага музея БССР.

Адрыццё другое — Мірскі касцёл. Пабудаваны ён у 16 стагоддзі. Гэта выдатны помнік архітэктуры раманскага стылю, ён уражае нейкай стрыманай сілай і строгаасцю. Скульптуры каменных пералістаў знарок завужаных вокнаў падкрэслівае суровую глыбню шэраватых сцен. На кантрасце гэта падкрэслівае і белы, тонкага ўзору піястры. Але галоўнае мастацка каштоўнасць уяўляюць сабой багаты базілікальны інтэр'ер і ўваходныя дзверы — вельмі своеасаблівы і надзвычай моцны, нягледзячы на тое, што ім шмат стагоддзяў (наогул, дзверы ў старажытных беларускіх пабудовах варты па сваім мастацкім і канструктыўна-архітэктурным асаблівасцям глыбокага даследавання і аховы). Невядома чаму гэты будынак не лічыцца помнікам архітэктуры, не ставіцца на ўлік, не ўзяты пад ахову. Тут размешчана нейкая аптова база.

Мы лічым, што зусім дарэмна закінута і забыта шчораская царква. Яе ясныя формы з класічным, тонка прафіліраванымі архітэктурнымі дэталі і свабоднай, нібы скульптурнай трактоўкай верхняй часткі будынка ствараюць надзвычай моцнае ўражанне велічы і урачыстасці, незвычайна для пабудовы такіх невялікіх памераў.

Далейшыя нашы адрыцці мы не будзем падлічваць. Іх было многа...

Не ахайваючы агулам работу па выяўленні, вывучэнні, узаіна на ўлік і пад ахову помнікаў культуры і архітэктуры, якая праводзілася да гэтага часу ў рэспубліцы, усё ж мы асмелваемся высказаць, на падставе свайго невялікага вопыту ў гэтай справе, што такую работу патрабуе перабудова карнізнага чынам, што трэба ставіць яе на сур'ёзнай драўнянай раўні, прыцягваючы самых аўтарытэтных спецыялістаў. Толькі ў такім выпадку будучы выяўлены ўсе помнікі і на вартасці ацэнена іх каштоўнасць.

А як прапагандаваць нашы помнікі? Колькі ні шукай, не знайдзеш альбомы ці хоць бы папшовак, якія паказвалі б творы доўгаўжывучых стагоддзяў. А што такія выданні патрэбны, мы да болу душоўнага перанаканілі, агладжваючы Маламажэйкускую (16 ст.) і Сын-навіцкую (15 ст.) царквы-крэпасці.

Мы асмелваемся сцвярджаць, што гэтыя помнікі беларускага доўгаўжывучы мінутага, помнікі, якія атрымалі поўную захаранення аянку маскоўскіх і нават еўрапейскіх вавуных, у нас у рэспубліцы проста неадзінадушна і груба кажучы, нашы даследчыкі яшчэ не дасягнулі да разумення значнасці гэтых шэдэўраў.

Як зліваецца з акаляючым асяродкам Маламажэйкуская

царква! Як памагае гэтае асяроддзе актыўна ўспрымаць геніяльнае разналіччае мастацтва папшовак, яго дэкаратыўнага ўраўнаважана. Ад пабудовы дыхае спакойнай, непарушнай сілай і грандыёзнай веліччу. Гэтае ўражанне падкрэсліваецца стройным рытмам вокнаў. Імклівым узлётам чатырох краснага веву на вулгах царквы, усім «характарам» вобраза гэтай незвычайнай красці.

А ў Сыннавічых характар храма зусім іншы, хоць ён таксама абароната тэму. Будынак нібы заставіў у нейкай працяжнай і плычотнай криволай, нібы задураўся ў самоце і журбе над імкліваасцю часу. Нават грозныя байнічы-машыны сталі тут часткай мастацкага арнаменту.

Нам успомніўся артыкул П. Місько «Дрэмае памятка дзея, што ў набыт уклі...», які мы чыталі ў № 74 «Літаратуры і мастацтва» за гэты год. Аўтар выказвае там слушную думку: Беларусі патрэбны архітэктурныя запаведнікі. А мы дабавім: і не адзіні! Побач з Меціслаўскім, патрэбныя янога абрун-тавана, на нашу думку, даказ-

вае аўтар, пад запаведнік проціа Нясвіжска-Мірская зона.

Уявім сабе, што можа ўбачыць і ўведаць турыст у Нясвіжы. Гораду ў наступным годзе споўніцца 740 гадоў. Гэта старажытны цэнтр культуры, асветы, рамёстваў, горад праслаўлены аржукінаў. У 1562 годзе Сымон Будны, працягваючы традыцыі Скарыны, друкуе тут свой «Катэхізіс», які меў прычыпова важнае значэнне ў развіццё нацыянальнай культуры. У 1566 годзе горад атрымлівае Магдэбургскае права і герб. Цікава пачынае забудована і яго цэнтр. Тут асноўнае выданне наставіцкага семінарыя, дзе потым вучыўся Я. Колас. Істарагічнае аблічча Нясвіжска-Мірская і званіца Новадзвіжскага манастыра. І рэшткі старажытных гандлёвых радоў, і ратуша з яе асцёпкай строгаасцю форм, і так званы «Дом на плошчы», і фасадны жылы дамоў 18—19 ст. ст. і купальні касцёла, і замкавы комплекс.

Буйнейшы беларускі магна-ты Радзівілы будаваліся ў горадзе будуюць свой фамільны замак. У гэтым замку потым было сабрано многа помнікаў культуры і асветы, бібліятэка налічвала больш 20 тысяч рукапісных і друкаваных тамоў. Тут былі адкрыты летні театр, арганізаваны ражковы арэстр...

Хоць замак Радзівілаў будаваліся і дабудоваліся на працягу многіх гадоў, ён мае здзіўляючае адзіства стылю. Гэта і грандыёзнае ваеннае абудаванне (плос да ўсяго захаваўся валі і равы), і палац, дзе ўсё знешняе і ўнутранае афармленне вытрымана ў арганічнай сувязі. У Бел-ларусі з-за баяноўных войнаў вельмі мала засталася інтэр'ераў палацаў. У далейшым жа вы-раду захаваўся стеноны жы-вапіс і роспісы на сцены, шпалеры, лепка, кераміка, паркет і нават мэбля, што само па сабе ўжо мае вялікую каштоўнасць і цікавасць. Замак — здзіўляючы ўзор ландшафтнай архітэктуры і інжынернага мастацтва. Гэты архітэктурны комплекс сам па сабе ўжо музей, а калі выкарыстаць багацейшыя фонды Мастацкага музея БССР, у якіх захоўваюцца і не могуць з-за недахопу памішаных вы-стаўляцца багацейшыя зборы жывапісу, дэкаратыўна-прыклад-нага мастацтва, мэблі, прадме-таў народнага побыту ўсіх часоў, то можа атрымацца выдат-ны этнаграфічны музей. Акрамя таго, у замку можна размясціць бібліятэку рэдкіх кніг і рукапі-саў.

Цяпер жа будынак усё больш «абалічываецца», губляе сваё аблічча. Мы ўпэўнены, што спе-цыяльна ўзведзены будынак з сучасным абсталяваннем пады-шоў бы для санаторыя большы, і мы верым, што наша мара калі-небудзь ажыццявіцца.

Але гэта паўбуда. Галоўнае, што палаца-замкавы комплекс з выдатным паркам ёсць і знаход-зіцца ў добрым стане. Бада ў іншым.

Гарадскія ўладзі мала ўліч-ваюць і, па ўсім бачна, мала ста-ражытнае захаванне старажытнае аблічча горада. На той жа цэн-тральнай плошчы ансамбль стар-ых будынкаў паршаныя двума сучаснымі будынкамі-скрынкамі, якія па сваім маштабах і аб'ём-на - планіравацым раэонні «прыціскаюць», прытушоўваюць усё наваколнае.

Хочацца спыніцца падрабяз-ней на касцёле. Гэты ўнікальны будынак пабудаваны ў 17 ст. ён

варты ўвагі турыстаў. Архі-тэктура яго адлюстроўвае пера-ходны перыяд ад Ренэсанса да ранняга барока. У будынка вельмі удала прапаршы, сака-вітая пластыка фасада, выдат-нейшы і ўнікальны інтэр'ер з незвычайнай музычнасцю ліній і аб'ёмным жывапісам. Плоччу перад касцёлам арганізуе кра-пасная вежа XVI стагоддзя з ха-рактэрнымі рысамі беларускага доўгядства, невялікая капіца і дом, у якім, паводле падання, друкаваў свае кнігі Сымон Буд-ны. Але зноў-такі ў тэрыторыю касцёла маюць намер уклічыць чатырохпалюсавы жылы дом, які зусім закрыве галоўны фасад храма — парупіць прасторае ўспрымаццё ўсяго аб'ёму.

Вельмі арыгнальны помнік беларускай архітэктуры 17 ст. так званыя Слуцкая брама. Яе крывы фантастычныя, доўгія на прапорцыйныя формы, ўзвас-ляюць эстэтычны ідэал той эпо-хі. Над брамай колісь знаходзі-лася капічка, унізе — памяш-канні для варты, якія рабіла мяшчынці дагляд усяму, што вез-лі ў горад і вывозілі адтуль. Слуцкую браму маюць намер скарыстаць для невялікага му-зея. На жаль, пакуль што, гэтая брама ў непрывабным стане. Праўда тэрыторыя вакол яе до-браўрадавалі.

І ўсё ж, нягледзячы на выдат-кі, у Нясвіжы ёсць што гля-дзець. А агледзеўшы ўсё, мож-на кіравацца проста да Міра. Тут усю трывіццях кіламетраў, навокал выдатны беларускі пейзаж і дарога не здоўжыцца. У Міры чанае турыстаў той кас-цёл, пра які мы гаварылі ў па-чатку сваіх нататкаў. Але галоў-нае — замак.

Аб архітэктурных асаблівас-цах Мірскага замка і яго вялі-кай навуковай і культурнай каш-тоўнасці цяжка нават гаварыць. Гэта нібы магучы музычны акард, нібы святло, якое заўсёды з'яўляецца. Гэты замак прыздавалі колісь вывучаць і абмерваць лі-тоўцы, калі прыступалі да рас-таўраўні свайго Тракайскага замка (дарэчы, усё атрыта на аднаўленне іхняга замка ўжо даўно акупіліся). У параўнанні з тымі руінамі замка, якія мелі нашы суседзі, Мірскі замак у добрым стане. Роля Мірскага замка ў міржукым архітэктур-ным запаведніку, на наш погляд, вельмі вялікая. І яго трэба адна-віць у першапачатковым выглядзе.

У літоўцаў было вельмі мала гістарычнай і праектнай даку-ментальнасці, у нас жа, у Белар-усі, такіх дакументаў дастаткова. Знойдзены, напрыклад, падра-бязны інвентарны вопіс усіх па-мяшканняў аж да апошняй ка-моркі і склепа ў падвалах, апі-санне кожных дзвярэй і ручак на іх, вокан, рашотак, камяна (студэнт-выпускнік тэатральна-мастацкага інстытута Генадзь Сакалоў ярка абраў тэмай сва-ёй дыпломнай работы рэстаўра-цыю Мірскага замка).

Нам расказвалі, што быццам ёсць два варыянты выкары-стання Мірскага замка — або пад Дом творчасці мастакоў, або пад турыстычную базу. На нашу думку, такія варыянты не пады-ходзяць. Па-першае, рашалі справу трэба з тымі высокімі, дэкаратыўнымі мураўнямі, насаб-ляючы шэдэўр доўгядства «ка-ляўка на гадзінні». Мірскі замак можа служыць самым высокім ідэалам — вучыць любіць пры-гожае, любіць родны краі. Кар-ныслава плошча замка без пада-лаў і веш паўтары тысячы ква-дратных метраў. Сюды пасля ад-наўлення так і проціста музэй народнай творчасці (а тэраў народных умельцаў таксама без-ліч у запісках). У астатніх па-мяшканнях замак халіпа б зробленае М. Чурніным і М. Аладавым на пачатку 20-х гадоў, каб яны рацуюцца за бе-ларускі Судзаль, то трэба і ра-біць, як праекціроўшчыкі Су-дальскага запаведніка: усё пунк-ты абслугоўвання турыстаў вы-несці за межы тэрыторыі пом-ніка.

Мы за тое, каб роля помнікаў архітэктуры і архітэктурных за-паветнікаў узрастае з ростам масавага турызму. Мы за тое, каб не хлём адным жыў чала-век, каб у выкарыстанні імкнен-ні ахаваць помнікі мінутага, па-ставіць іх на службе людзям, аб'ядноўвалася ўсё больш і больш энтузіасты.

Т. ХАДЫКА, архітэктар; В. СТА-ШАНОК, мастак; Э. ВЕЦЕР, мастак-вэстэўшчык; В. КАРЭЛІН, аспірант інстытута фізікі АН БССР.

У МАЙСТРЭНЬХ
МАСКОЎСКА

Калі п'яніцы сучаснасці ў ма-стацтвае азначае не проста механі-чнае адлюстраванне сённяшніх па-дзеяў, а творчае асэнсаванне іх, пераўвочанне праз уласнае маста-цкае «я», які творчасці Пятра Сідаравіча Дурчына з поўным пра-вам можна назваць сучаснай, ак-туальнай. Але мастак — гэта яшчэ і манера, па якой яго работы можна адрозніць на выстаўцы ся-род сотняў іншых. Гэта і тэхніка, якую кожны выбірае, зыходзячы з уласнага тэмпераменту.

Дурчын выбраў пастэль. На вы-стаўках мы беспамылкова па-знаём яго работы сярод іншых выкананых у падобнай тэхніцы. Успомнім хоць бы прысвечаныя Мінску: «Панарама Мінска» (1958), сэр'я «Мінск» (1960), дзе найбольш цікавыя пастэлі «Новы Мінск», «Дз савецкай Яні Купалы», «Парк імя 30-годдзя Кастрычніка» выкананы ў 1961 годзе ўніверсі-тэцкага вуліца і іншыя.

Кожная з гэтых работ — свое-асаблівы партрэт беларускай ста-ліцы. У кожнай з іх мастак здо-леў знайсці і перадаць тыя рысы, якія ўзлівацца не толькі асоб-наму кутку горада, а і харак-тарызоўваюць яго аблічча ў цэлым.

Куткі паркаў, праз дрэвы якіх праглядаюць своеасаблівыя рысы архітэктуры, панарама янога-не-будзь ансамбль — усё, дапаўняю-чы адно другое, памагае перадаць своеасаблівае горада. Да таго ж гэтую своеасаблівае мастак па-

Музычныя сусветны ўдні КАМПАЗИТАРСКАГА ПЛЕНУМА

ТАКОЎ колькасці камер-ных твораў, якія выкон-ваюцца адначасова, у канцэртах дзень за днём, нам не даводзілася слухаць даўно.

Пленум — гэтая калектыўная справадзача кампазітараў — да-памог нам азнаёміцца з белару-сай камернай музыкай амаць за пяцьдзесят гадоў яе развіцця. Агульнае ўражанне можна пера-даць наступнымі словамі: радуе шырокі ідэйна-эмацыянальны дыпазон, актывіны і плённыя пошукі кампазітараў у гэтым жанры.

Цыкл камерных канцэртаў ад-крываўся выкананнем Другога фартапьяна квінтэта М. Ала-дава. Музыка яго — удумлява, інтэлектуальна багатая, насыч-ная багаццем свежых фарбаў і тонкіх адценняў. Эмацыянальна-сэнсавае «падтант» твора скла-даецца з супрацьстаўлення стых-іх прыроды і волі чалавека. Магчыма, нешта істотнае ў ха-рактар квінтэта было ўнесена месцам, дзе ён ствараўся: М. Аладу пісаў яго ў Карэлі. Вобразы суровай і непаўторнай у сваім харакце Пушчы «па-далі» аўтару поўныя тэматыч-ныя вузлы. У квінтэце — ча-тыры часткі, краінамі з якіх на-пісаны кампазітарам у форме санатнага алёгра. Захаліле лейтэма твора — яна пачы-наецца ў музычна засяроджаным-уступе і праівае ўсе часткі, інтанацыяна змяшчае іх і вядзе па адзіным рэчышчы развіцця. Беларускі каларыт музыкі тонка ўплечены ў агульную плынь выказвання струнных інструментаў. Асаб-ліва адчуваецца народны каларыт у другой і трэцяй частках квін-тэта. Народнасць гэтая — не «пастыліца» і не парафраза, яна ў дуку музыкі, усё тамы якой належыць самому аўтару.

Хочацца шчыра прывітаць па-юнакку няўсімліва твора-чы М. Аладва, які да плену-ма падрыхтаваў Дзевяту сім-фонію і гэты цыклавы прасяку-

ровы мужчынскі лёс — «Зашу-мела сасончак»; горкі лёс жан-чыны — «Ой, не вылятай!» і «Ой, выхадзіць цёмна хмара»; ліха напеды з вольнаболным пафасам — «А ў полі азяроч-ка»; і «Там, дзе круты явар Уш-ца...». Шкавы не толькі адбор народных песень у цыкл з раз-горнутым лірыка-эпічным змес-там, а і форма развіцця кожнага з гэтых твораў у агульным ла-дзе кантаты. Зварот кампазі-тара да народнай песні ставіць перад іх складаную задачу — якім чы-нам, захоўваючы каларыт і ха-рактава арыгнала, ярыч рас-кырць вобразнае багацце фаль-клорнага твора.

Звернем увагу на тое, як па-майстэрску А. Багатыроў у першай частцы кантаты захоў-вае куплетную пабудову зусі, тактоўна мяняючы толькі кан-трапунктныя галасы, і дае ін-танацыянае развіццё тамы («Зашумела сасончак»). Унут-раны кантраст дасягаецца чарга-ваннем харавых груп выканаў-цаў. Песня набывае характар дэялога. І калі твор узнімаецца да кульмінацыі — «тваяго му-жа коні ўбілі, пад сабой сха-рылі», — кантраст узмацняе агульнае гучанне гэтай часткі кантаты.

Аналагічна пабудавана і дру-гая частка, дзе кампазітар да-арыгнальную распрацоўку вяс-пелі песні «Ой, не вылятай!». Калі слухач яе, адчуваец, што музыка стварае пячотны і пры-вабы вобраз дэячой чысціні,

Слухачы шчыра віталі выка-нанне на канцэртах юблеянага кампазітарскага пленума «Беларускія песні» А. Багатырова. Другая сустрача з гэтым творам пацвердзіла тыя ўражанні, якія ён пакінуў у маламану пасля першага — і аднаго — выка-нання «на публіцы».

З сямі частак кантаты шэсць пабудаваны на народных белару-скіх песнях. Усе яны аб'яднаны агульным настроем і вельмі блізка па духу, па сутнасці. Можна назваць іх песнямі лёс Чалаве-ка, беларуска працаўніка. Су-

КАМЕРНАЯ МУЗЫКА — ТЭМЫ І ФАРБЫ

ты глыбокім эмацыянальным роздумам, квінтэт. Музыка ад-нага са старэйшых нашых кам-пазітараў адзначана свежым успрыняццём жыцця, яго канф-лікта, сучасных праблем. Дарэ-чы будзе успомніць, што М. Аладу — аўтар першага ў беларускай нацыянальнай му-зыцы камерна-інструменталь-нага твора: яго квінтэт № 1 на беларускай тэмы быў напісаны і выконваўся ўпершыню ў 1925 годзе. Другі квінтэт сведчыць пра высокае прафесіянальнае майстэрства і творчы неспакое таленавітага мастака.

У часе пленума мы пазнамі-ліся ў поўным выглядзе з ва-кальным цыклам Э. Тырманд «Зямное прычынненне», напі-сана на вершы М. Танка. Ліры-ка-філасофскі роздум паэта пра жыццё і смерць, пра сэнс чала-вечых шуканняў і барацьбы, пра грамадзянскі абавязак маста-ка, які адчувае сабе адназначна за шчасце на зямлі, — усё гэта знайшло арыгнальнае ад-люстраванне ў рамансах і пес-нях цыкла. Кампазітар нібы раз-ам з паэтам уважліва даследуе пераменлівы псіхалагічны стан чалавека, лірычнага героя твора, знаходзіць музычны эквівал-ент вершаванага слова-думкі. Змястоўны фартапьяна парты- — то сумнават-жабонная («О, як лёгка ісьці», «Хоч сад атрабасны»), то ўсхвалявана-трапэтная («Калі б я забіў») — часта набывае значанне раўна-праўнага субэсідэна з салістам, паглыбляе кантрасты лірыка-суаральнага настрою з вострым драматызмам перажыванняў.

Мы ўпэўнены, што поспеху ваналянага цыкла «Зямное пры-чынненне» спрыяў адбор сапраў-дзі арыгнальных паэтычных тэкстаў, у якіх Э. Тырманд знайшла крыніцу для змястоў-нага музычнага ўвасаблення ры-саў сучаснага чалавека.

Сучаснай музычнай мовай напісана саната для флейты з фартапьяна Д. Смольскім.

Адухоўлена і ўсхваляваная, яна вельмі ёміста па форме, але не губляе неспароднай жы-ваці на працягу трох сісільных частак. Прывабляючы ў ёй і тыя асацыяцыі з народнымі ін-струментальнымі найгрышамі, якія натуральна з'яўляюцца ў слухача, калі гучыць другая частка.

У канцэртах пленума выкон-валіся новыя і вядомыя ўжо музычнай грамадскасці камер-ныя творы — раманы Д. Лу-наса і А. Багатырова, струнны кватэрт Д. Камінскага, валак-ны цыкл Г. Вагнера «Настроі», паэма для скрыпкі і фартапья-на Э. Тырманд, цыкл пралодыў для фартапьяна М. Шнейдэрма-на, раманс для скрыпкі, клар-нета і фартапьяна А. Турчан-ка, валакны трывіццях І. Луц-ка і іншыя. Некаторыя з іх на-рыстаюцца папулярнасцю ў шы-рокіх колах слухачоў, некато-рыя яшчэ чакаюць адпінкі кры-тыкі і выхду на вялікую кан-цэртную эстраду.

Сярод новых твораў, на наш-у думку, варты больш падра-бязна спыніцца на саначе-сім-фоніі Я. Цікоцкага.

Канцэртнае выкананне гэтай твора выклікае вялікую ціка-васць. Саната-сімфонія адлю-строўвае і поўныя прычыповыя змены, якія адбываюцца ў апош-нім часе ў развіцці беларускай фартапьяна музыкі. Прысве-чанае 50-годдзю ВССР і Кан-цэртны Беларусі, саната-сім-фонія эмацыянальна звязана з па-пярэднімі творами Я. Цікоцкага, напісанымі ім на працягу амаль таго ж самага перыяду. На-прыклад, тут развіваюцца тэмы Першай сімфоніі (1929 год) і гераічнай паэмы «Буравеснік» (першая рэдакцыя — 1920 г.). Гэта надае твору аўтабіяграфі-чны характар, уносіць у яго матывы асабістых перажыван-няў мастака, які хваляваў яго некалі і хваляюць сёння, пад-крэслваючы грамадзянскі пафас музычнага мыслення кампазі-тара.

Край мой беларускі, край! Дай мне наглядзецца, дай! На твае на пошкі. На дугі ды рэкі. Наб у час апошні Узьць з сабой навікі. Дай жа наглядзецца, дай!

На моме музыкі гэта ўспры-маецца, як адзудзёнае спо-ведзь.

Сімфанічнае развіццё фаль-клорных песень і напісаная кам-пазітарам на літаратурны тэкст песні зроблена з добрым твор-чым чутцём і мастацкім тактам. Кампазітар не ўносіць у тэкст і музычную плынь нічога лішня-га, што перышкадала б нам

КАМЕРНАЯ МУЗЫКА — ТЭМЫ І ФАРБЫ

ра. Маштабнасць і гераіка-ан-тымістычны напал музыкі за-ходзяць найбольш яркае маста-цкае ўвасабленне ў фінале са-наты-сімфоніі (Allegro giocoso), дзе своеасабліва і свежа інтэр-прэтуецца вядомае развалю-чынае песня «Смело, таварі-цы, в ногу!». Інтанцыя люты як вядулеца праходзіць праз усю санату.

Нават гэты наш кароткі пе-раказ сутнасці новага твора Я. Цікоцкага сведчыць пра тое, што кампазітар імкнецца асэн-савана і адлюстравваць у форме абгульчальных музычных вобра-заў гэты гераічна па шляху бе-ларускага народа. Зразумела, ужо адна задумка гэтага твора знаходзіць жывы водук у аўды-торыі. Прывабляе слухачоў і ўвасабленне гэтай задумкі: кам-пазітар шырока выкарыстоўвае вялікі патэнцыянальны магч-масці фартапьяна для выказ-вання і перадачы запавятных пацужыў.

Саната-сімфонія Я. Цікоцка-га — не першы прыклад рас-кырціта тэмы высокага грамад-скага гучання з дапамогай фар-тапьяна як галоўнага перадаччы-ка «аўтарскага голасу»: прыга-дае для скрыпкі і фартапьяна дзе з вялікай мастацкай сілай абгульчання перададзены на-строі ваенных гадоў. Калі ж разглядаць гэты творы разам і спрабаваць вызначыць іх тэндэнцыю, дык трэба будзе ўказаць на прычыповыя новы ў беларускай музыцы напрамак кампазітарскіх шуканняў — сім-фанізацыю жанру. Імкненне да-быць з раіла ўсё багацце выў-ленчых сродкаў, скарыстаць усю гучавую палітру гэтага ін-струмента, — вельмі сучасны крок у фартапьяна музыцы.

Камерныя творы, выкананыя ў часе пленума, адлюстравалі розныя старонкі нашай гі-сторыі, паглыблялі ў душы люд-зей свет сучасніка, давалі му-зычнае асэнсаванне таму, што саветскі чалавек перажывіў, вы-нес на сваіх плячах, абдумваў і адчуў за гадзі, што былі адна-часна развалючымі зменамі, стваральнай працай, змаганнем супраць ворагаў Айчыны, ба-рацьбой за мір. Музыка па-свойму, спецыфічна адлюстра-вала этапы гісторыі. Вельмі ча-лавечная, эмацыянальна яркая, зольная выклікае ў слухачоў актывны асацыяцыйны роздум пра час і пра сабе, яна гучала на канцэртнай эстрадзе ў часе пленума на камерных раініш-ках і вечарах.

Барыс ГАРТ.

3 НАРОДНЫХ ВЫТОКАЎ

Сучасныя кампазітары ўсё ча-сцей звяртаюцца да фальклор-ных крыніц, шукаюць у народ-ным меласе стужачы з нашым ча-сам. Вярта прыгадаць такія вяд-омыя кантаты: Г. Сьвірыдава, «Курскія песні»; Г. Сьвірыдава, «Песні вольшчы»; С. Слаўнкіскага або «Рускі сыпчак». В. Гаў-рышчэў, над перанакані, што музыка з ярка акрэсленай фаль-клорнай афарбоўкай забавяе ўвагу слухачоў, робіцца най-больш папулярнай у канцэрт-ным рэпертуары.

Не буду паўтараць агульна-вядомае — беларуская професія-нальная музыка прайшла шлях станаўлення пад моцным і плён-ным уплывам народнай творчас-ці. Дастаткова назваць хоць бы зробленае М. Чурніным і М. Аладавым на пачатку 20-х гадоў, каб яны рацуюцца за бе-ларускі Судзаль, то трэба і ра-біць, як праекціроўшчыкі Су-дальскага запаведніка: усё пунк-ты абслугоўвання турыстаў вы-несці за межы тэрыторыі пом-ніка.

Мы за тое, каб роля помнікаў архітэктуры і архітэктурных за-паветнікаў узрастае з ростам масавага турызму. Мы за тое, каб не хлём адным жыў чала-век, каб у выкарыстанні імкнен-ні ахаваць помнікі мінутага, па-ставіць іх на службе людзям, аб'ядноўвалася ўсё больш і больш энтузіасты.

Т. ХАДЫКА, архітэктар; В. СТА-ШАНОК, мастак; Э. ВЕЦЕР, мастак-вэстэўшчык; В. КАРЭЛІН, аспірант інстытута фізікі АН БССР.

ГЕРАІЧ

ПА СТАРОНКАХ МАСТАЦКАЙ ЛЕНІНІЯНЫ

У Ленінградскай
дзяржаўнай бібліятэцы
імя А. В. Луначарскага

КЛЕМЕНТ БАЙЕР, СЛУЦКІ ПАРТЫЗАН

У доме № 3 па вуліцы Ве-
дчарынец у Слуцку ў гады Вя-
лікай фашыскай акупацыі бы-
ла пачынаўся партызанскі
падпольшчык. Тут жыла Ва-
лянціна Алехіна, урат па пра-
дэсіі. Ваіна застала яе ў арміі.
Дзесяць год была са старым
Дэсіем пад псеўданімам Валя
трапіла ў акупіраванае, але ўца-
ла з палону і вярнулася ў
Слуцк. Тут яна звязалася
з партызанамі атрада, якім ка-
мандаваў афіцэр Савецкай Ар-
міі Аляксандр Фамін.

У адзін з кастрычніцкіх дзён
1943 года Аляксін перадаў
Фаміну: «З ваіны хоча сустрэ-
цца обер-лейтэнант Клемент Бай-
ер, начальнік майстарань. Ён
спачувае нам, скардзіцца на па-
рады ў Германіі. А ўчора даў
намак, што хоча перайсці да
партызан».

Аляксандр Фамін і
рапей чужы пра гэтага Байера, які
за савакія сорак першага года
працаваў у майстарань, бо па аду-
кацыі быў інжынер. Але трэба
быць ім асяродкам. А парты-
заны і асяродкам. Тое, што чыі
пераходзілі на бок партызан —
да гэтага прывычаліся. А
тут — немец, афіцэр.

У вызначаны час Фамін з
двума партызанамі на конях вы-
ехалі вёскамі ў Слуцк. Непры-
метна пераехалі шашу і спынілі-
ся ля знаёмка дома № 3.
Стук у дзверы. Аўтамат і гра-
нацыя — адрыць агонь, закідаць
дом гранатамі — і ходу.

Рынулі дзверы.
— Заходзьце, не бойцеся.
Гэта Валя Алехіна. Яна за-
прашае ў павой. Пры святле
газіцкіх партызанскіх ўрачы
элегантна малалода обер-лей-
тэнанта. Заязлася гутарка.
Перакладчыца Валя Валя. Вы-
светлілася Байер прыхае ў
на перагаворы на машыне (яна
стала ў дзверы).

— Гэта вы прымусіла зра-
біць такі смелы крок? — спы-
таў у Фаміна.
— Валяце, я толькі што вяр-
нуўся з Кельна, з вадпуску. Там
жыў што робіцца. Вамбэжкі
днём і ноччу. Палавіна горада
ляжыць у руінах. Гінуць люд-
дзі, каштоўнасці. Гэта — крах.
Аб гэтым кроку я думаў даўно,
яшчэ адчыніў сядзі ў Слуцк.

Фамін моўчы слухаў, думею
самарукотка і ўспамінаў пер-
шыя дні ваіны, калі ён з групай
чырванаармейцаў ад самай гра-
ніцы адступіў з сараканаймілі-
лінай гарматай. Звыш трох-
метравай прайшлі яны па
тылах ворага. Ішлі ноччу, а
днём адседзіліся ў кустах,
слухаючы, як рухаюцца па
большую частку калоны гіт-
лераўцаў. Цяпер, пасля Сталі-
града і Курска, яны загаварылі
па-нашаму.

— Ну, давай, давай, обер,
выкладвай усё.
— Я гатовы памагчы вам

У Ленінградзе ёсць дом, дзе
ў кнігах, брашурах, газетных
і часопісных артыкулах сабра-
ны ўспаміны больш як ста а-
цёрцаў свету, якія даваліся вы-
конаваць на сцене ролі Леніна.
Сярод іх — Барыс Шукін,
які сыграў ролі Леніна ў спе-
таклі «Чалавек з ружом» і ў
фільмах «Ленін у Кастрычнік»
і «Ленін у 1918 годзе»; Максім
Штраух, які стварыў вобраз
правядара рэвалюцыі ў кіно і
на сцене. Барыс Смірноў, Аля-
сей Грыбаў, Канстанцін Скара-
вухаў, Уладзімір Частнакоў...
Гэта і таленавітыя акцёры. У-
бедзіна Шукір Бурханавіч і
Абід Таліпаў. І латыш Рыхард
Зандэрсон, які адзначаны Дзяр-
жаўнай прэміяй рэспублікі за
выкананне ролі Леніна ў тры-
логіі Мікалая Пагодзіна «Ча-
лавец з ружом», «Крамлёўскія
курныты», «Троця пачэтыя».

Тут жа захоўваюцца газет-
ныя інтэрв'ю з зарубежнымі ак-
цэрамі, стваральнікамі ролі

БАЦЫ УСПАМІНАЮЦЬ МІНУЛЫЯ ДНІ

«вернасці рэйху» зніжана
баслэдна обер-лейтэнанта.

Партызаны рашылі выкры-
стаць Байера для праяўлення
аперацыі па знішчэнні вара-
жых бункераў, што як прышчы
аблялілі гравейку Кучына —
Урэчка. Па гэтай дарожцы гіт-
лераўцы падідавалі падмацаванні
ў свае палескія гарнізоны, а калі
фронт наблізіўся да Глуска і
Парыч, дык і перакідавалі
франтавыя падраздзяленні. На
гравейкі бункеры размешчаліся
праз кожны кіламетр.

Гарнізоны бункераў, укам-
плектаваныя ў асноўным з уроч-
кай паліцы, дастаўлялі народ-
нымі спосабамі непрыемна-
снасцей. Выраслі і знішчылі
адзін з самых небяспечных гар-
нізонаў.

У апошні дзень 1943 года
ля бункера спынілася двое са-
ней. Немецкі афіцэр у супра-
ваджэнні перакладчыцы і двух
салдат прайшлі ў зямлянку. Па-
ліцкі, што стаў у дзверы, вы-
цягнуўся ў струнку. Двое сал-
дат, што суправаджалі афера, за-
сталіся ля вартавога.

— Дзе ваш старшы началь-
нік? — спытаў афіцэр.
— Паехаў ва Урэчку па пра-
дукты. Заўтра ж Новы год, так
што заглядаеце да нас, па-
ноч, — сказаў адзін з паліцаў.
— Пастрыце людзей! — за-
гадаў обер.

Стала ў строй піль чалавек.
Высветлілася, што астатніх дзе-
вяціх паліцаў бункера пры-
халіў з сабой.

Строі обер учыніў разнос па-
ліцям, назваў іх бабінамі, п'я-
ніцамі, пагразаў накіраваць у
карны атрад, каб яны там «па-
нохалі партызанскага поруху».

— А хто вы, панок, будзе-
це? — насмела спытаў адзін з
паліцаў, калі обер сабраўся
выходзіць.

— Інспектар. Так і перадаеце
сваёму начальніку. Я яшчэ пры-
дзе ў гэты атрад.

— А хто вы, панок, будзе-
це? — насмела спытаў адзін з
паліцаў, калі обер сабраўся
выходзіць.

— Інспектар. Так і перадаеце
сваёму начальніку. Я яшчэ пры-
дзе ў гэты атрад.

— А хто вы, панок, будзе-
це? — насмела спытаў адзін з
паліцаў, калі обер сабраўся
выходзіць.

— Інспектар. Так і перадаеце
сваёму начальніку. Я яшчэ пры-
дзе ў гэты атрад.

— А хто вы, панок, будзе-
це? — насмела спытаў адзін з
паліцаў, калі обер сабраўся
выходзіць.

— Інспектар. Так і перадаеце
сваёму начальніку. Я яшчэ пры-
дзе ў гэты атрад.

У. І. Леніна, — а Лівіем Чуле-
ем, рэжысёрам Бухарскага тэатра
Імя Льючы Стурэзы-Буландрэ,
з балгарына Рачко Іванкіе-
вым, палікам Феліксам Жукоў-
скім, карэйцам Лі Данам.

Усе гэтыя матэрыялы сабра-
ны ў Ленінградскай дзяржаў-
най бібліятэцы імя А. В. Луна-
чарскага ў буйным тэатраль-
ным кнігасховішчы СССР.

Аб'ектыўна зборнік выразак,
прывесеных жыццю і дзейнас-
ці асобных тэатраў, расказаў-
юць аб ленынскім тэатральным
пастановах. Самая першая ад-
былася ў 1919 годзе ў Тбілісі.
Ленін з'яўляўся ў канцы спе-
такля, ён стаў, працяваючы
руку наперад, акружаны радас-
нымі матросамі, рабочымі, сяля-
намі. Гэтая сцэнічная карціна
называлася «Анафэоз».

Пра першую п'есу, у якой Ле-
нін прадстаў перад глядачамі
ў часопісе «Огонек» за 23 сака-
віка 1924 года: «Драматичны
гурток клуба імя Святрчова

— Зброю ў пірамід! Гарні-
зону пастрылі! — загадаў «ін-
спектар». Каманда была пера-
кладзена Ганам. І зноў обер
стаў распякаць паліцаў за
дрэннае нясеце службы.

— Ды што вы, пан афіцэр, —
наспрабаваў прарэчыць начальнік
гарнізона, вядомы ў наваколлі
сваёй жорсткасцю і бесчалавеч-
насцю. — Стараемся для вялі-
кай Германіі. На днях арганіза-
валі засаду і пяць бандытаў
пусцілі ў расход. А ўчора зва-
лілі трох яўрэяў, тут непадалечу
ў вёсцы адна бава хавала. Усіх
чацварых у адну яму.

— Пара канцаць з гэтымі
мярзотнікамі, — шпануў на ву-
ха оберу Ган.
— Фойер!

Байер, Ган і перапрапануў ў
нямецкую форму партызан, што
стаў ля дзвярэй, ва ўпор б'юць
з аўтаматаў па шаране паліцаў.
— Бункер нааўдана дыма-
м, стогамі. Праз хвіліну з
гарнізонам было пакончана.

На сані пагрузілі два кулямё-
ты, пятаццаць вінтовак, дзеся-
так скрыняў з патронамі з руч-
нымі гарматамі.

— Да гарамоту ў лес, — ус-
памінае сёння Аляксандр Фа-
мін, — трэба было праехаць мет-
раў трыста па гравейцы. Рух па
ёй быў даволі ажыўлены. Міма
саней праносіліся пячкі армей-
скай граўжы. Не прывыкнуць
да гулу машын сялянскія коні
шарханулі ўбок і адны сані
перакуліліся. З-пад саломы вы-
валіліся вінтоўкі і кулямёт. Мне
ў бінокль усё было бачна, як на
далоці. Ну, думаю, не мінаваць
непрыемнасцей. А тут адна ма-
шына спынілася. Маладзенькі
нямецкі лейтэнант падшоў да
Байера, казыруў. Потым ма-
шына зноў пайшла, і ў мяне ад-
лягло ад сэрца. Байер пазней
расказаў, што ён адцягваў лей-
тэнанціна за неасцярожнасць і
той нічога падарознага не заў-
важыў.

Неўзабаве ўдзельнікі дзёр-
кай аперацыі вярнуліся ў раз-
мышэнне атрада. Партызаны п-
дрыхлілі да Байера, паціскалі
яму руку. Мануша «гольману-
скі немцы» засталася за ім да
таго дня, калі па распраджэнні
камандавання партызанскага
злучэння яго адправілі самале-
там на Вялікую зямлю. Яні ста-
ла вядома пазней, ён меў каш-
тоўныя звесткі аб выправаданні
гітлераўцаў паліцаў Кельна са-
малётаў-снарадаў тыпу «Фай-1»
і балістычных ракет «Фай-2». Сее-
тое Байер перадаў і аб пла-
нах гітлераўскай разведкі.

Далейшы лёс Байера невядо-
мы. А. Фамін (ён працуе ды-
рэктарам нарыхтоўчай канторы
ў Слуцку) расказаў мне, што, па
некастрычаных звестках, Байера
разам з іншымі антыфашыстамі —
немецкімі, чэхамі, венграмі, паля-
камі, французамі незадоўга пе-
рэд канцом ваіны ў складзе ды-
версійнай групы закінулі ў тыл
гітлераўцаў дзесяць у раёне Ке-
нігсберга. Магчыма, што Байер
жывы і цяпер у ГДР будзе ра-
зам са сваімі суайчыннікамі но-
вае жыццё. А калі ён загінуў,
то з чыстым сумленнем салдата
Тэльмана.

М. КУТНЯВЕЦКІ.

(СВВК) была пастаўлена ў
Крамлі п'еса пад назвай «Поль-
са самаўдасце», дзе ёсць сцэна,
якая паказвае выступленне Ль-
ва з балкона з прамовай, звер-
нутай да натоўпу рабочых. По-
сач змешчана фатаграфія ар-
тыста Юрыя Тарына, зробленая ў
спектаклі. Тэатр п'есы «Поль-
са самаўдасце», якая паказ-
вае асобны моманты лютаў-
скага рэвалюцыйнага перавору
і далейшую барацьбу баль-
шавікоў з буржуазным Часовым
ўрадам, быў складзены з уроч-
каў з літаратурных твораў, гі-
старычных дакументаў, газет-
най хронікі. Ён, як і тэатры ін-
шых п'ес аб Леніне, захоўваец-
ца на паліцах бібліятэкі.

Да 100-годдзя з дня нара-
джэння правядора рэвалюцый-
нага супрацоўніка бібліятэкі скла-
лі «ленінушка картатэку», у якой
налічваецца 3 500 картэк. У яе
ўвайшлі работы Леніна па пы-
таньнях мастацтва, літаратуры,
савецкай культуры, аэстыкі,
яго выказванні аб тэатры, кіно,

музыцы. З дапамогай гэтай кар-
татэкі лёгка можна знайсці і
ўспаміны акцёраў, якія ігралі
Леніна, п'есы, сцэнары, кіно і
тэлепастаноўкі аб Леніне. Тут
ёсць раздзелы фільмаграфіі,
вершы, раманы, аповяды і апо-
веды аб стваральніку Савецкай
дзяржавы, фальклорных твораў,
кампазіцый для канцэрт-
нага выканання. Яна ўказвае і
на раздзелы з карцін, фата-
графій выканаўцаў ролі Леніна,
эскізы дэкарацыі да спектакляў,
якія маюцца ў бібліятэцы.

Кожны з чытачоў, а імі ў
бібліятэцы з'яўляюцца перш за
усё акцёры, рэжысёры, драма-
тургі, кампазітары, мастакі, бу-
тафоры, студэнты мастацкіх на-
вучальных устаноў і ўдзельнікі
мастацкай самадзейнасці, без
цяжкасці зможа знайсці ўсе,
што звязана з гісторыяй ства-
рэння вобраза У. І. Леніна ў тэ-
атры, кіно, літаратуры, маста-
цтве.

Алена ЕРМАЛЕНКА
(АДН).

СПАТКАННЕ
СА СТАРАЖЫТНАСЦЮ

Перакладчыца — цэнтр ста-
наўлення ўкраінскай нацыі. У па-
чатку стагоддзя Каммака — ве-
лікі Кіеўскі Русь, на тым месцы,
дзе цяпер стаіць горад Пераяслаў,
у аднаборстве заваліў зямлю
«пераслаў» імямашага асіла
з войска печанегаў, якое руха-
лася на Кіеў. Аб гэтым расказ-
вае старажытнаўкраінскі летапі-
сца Іван Скарна.

Трыста гадоў назад у Пераяслаў
абдыслаў падзеі, якая стала
паважнай у гісторыі Украіны:
народная рада вызначыла ў Па-
пераяслаўскай Расіі, зямлю
Пераяслаўшчыны калісьці ўсю
абышлі вялікі Украінскі паэты-
графіі Тарас Шаўчэнка і Рыгор
Скарыда.

Зараз тут пад адкрытым небам
ствараецца этнаграфічны музей.
На высокай Татарскай гары вы-
раблены старажытныя і суча-
сных хатамі ў вішнёвых са-
дах, млынамі-ветракамі, казачкай
царквой. Навуковы супрацоўнік
місцэвага краязнаўчага музея
аб'ездзіў усю Пераяслаўшчыну, яе
блізкі і далёкія сёлы ў пошуках
будынкаў мінулых стагоддзяў. Тое,
якія адор зможна куляка, з
Татарскай гары.

Ст ужо сталіся сялянскія хаты.
Адна — бяліцкая, з падслэпа-
тымі акеанікамі з бядымі памят-
камі, але «чысцяць» высебена,
са сценамі, размаляванымі ніх-
тэрнымі ўзорамі. А далей — сядзіба
селяніна сярэдняй рукі, ішчэ да-
доль двар зможна куляка, з
моцінымі свірмамі, добрымі
хлявамі. Высока ў неба ўзнялі
свае шчырабы крылы млыны,
якія ішчэ стаяць за атасіца ў
Убруні — прэс для прыгатавання алею,
зроблены з дубу вагой больш
за восем тон. Побач ляжыць дуб,
узваны два ракі — імя больш за
пяць тысяч гадоў.

Майстры старанна, бярэжна да
бярэня, заканчваюць зборку на-
даўна перавеззенаю сядзі нары.
Яна і цяпер будзе стаць, як бу-
давалася — без адзінага цвіка.

Можна заглянуць у мытло амаль
тысячагадовай даўнасці — рэкан-
струючыя зямлі на чыгуку Кіеў-
скай Русі. Моцна падоўгу гля-
дзець на пачымельныя драўляныя
іконы, перад якімі маляўся нашы
продкі. Міноўска проста пастаць у
пад са саланымі дахам, уды-
хаючы пах засуханых траў і явет-
на — імі калісьці любілі ўпры-
гожваць свае жыллы сляпы.

Тут могае лёшчэ траба зрабіць.
Перавясці казачку хату, зноў-
дзеньна на Беларускае ўшчыне,
некалькі ветраных млыноў, спрод
ішчэ млынаў, ішчэ млыноў, ішчэ
млыноў. Збрацьцоўка рэстаўра-
ваць сядзібу ганчара, рыбака,
ткача. Ды так, каб у хаце ган-
чара можа быць зрабіць шасці-
кілі славутую ўкраінскую керамі-
ку, а ў кузіні — як кавалі ляміхі
плугоў і лядовыя...

Музей ішчэ не закончаны, але
заўсёды міналодня на яго тры-
туры, Хутка ён шырока адчы-
ніць свае вароты для тых, хто за-
хоха пакаліцца слаўнай гісторыі
народа.

Уладзімір КОЛІНКА,
карэспандэнт АДН.

З НОВЫМ ГОДАМ!

Марка «З новым годам» падрых-
тавала да друку мастак Віктар
Іванавіч. На яе кампазіцыю
дзяля галіка і Спасакая вежа
Крамля, на другім плане — буды-
нак Маскоўскага ўніверсітэта ў
Ленінскім гарах і
Дзяржаўнай бібліятэцы Саюза ССР
імя У. І. Леніна.

Намалі маркі 4 капейкі. Зуб-
цоўка грабчэватая. Спосаб дру-
кавання — афсет. Памер — 37 на
37 міліметраў. Марка ішчэ калі-
сьці выканана ў яркіх, сака-
цістых тонах — зялёным, чырвоным;
сінім, з укаваннем алюмініевай
фарбы. Нумары каталогу 3739.
Надпісы на атонаскай і рускай мо-
вах.

ДАРАГІ ТАВАРЫШЫ!

Связісты Беларусі шлюць вам віншаванні і найлепшыя пажаданні ў сувязі з 50-годдзем БССР і Камуністычнай партыі Беларусі і з новым 1969 годам!

ДА ВАШЫХ ПАСЛУГ ТЭЛЕГРАФ, ТЭЛЕФОН І ПОШТА ПАСЫЛАЮЦЕ ТЭЛЕГРАМЫ НА МАСТАЦ-
КІХ БЛАНКАХ, ДЛІА АДРАПРАВЛЕННЯ ВІНШАВАННЯ У НА ПОШЦЕ КУПЛЯЙЦЕ МАЛЯЎНІЧНЫЯ ПА-
ШТОЎКІ.

Прадпрыемствы сувязі з 16 па 20 снежня прымаюць
ВІНШАВАЛЬНЫЯ ТЭЛЕГРАМЫ ПА ЛЬГОТНЫМ ТАРЫФЕ
(у два разы танней, чым звычайна)

Пасылкаце віншавальныя тэлеграмы ў дні дзеяння льготнага тарыфу!
Адрапавляйце вашы віншаванні заадамі! Своечасова дастаўку тэлеграм, паабдзёных наапрадзіні
святая, праапрыемствы сувязі з-за вялікай пераагруаці гарантаваць не можаць.
СПІАШАЙЦЕСЯ ПАВІНШАВАЦЬ ВАШЫХ РОДНЫХ, СЯВРОЎ, ЗНАЕМЫХ.

МІНІСТЭРСТВА СВЯЗІ БССР.

Выступае квартэт Дзімава.

Гэта ўжо стала добрай трады-
цыяй — знаёмства аматараў музы-
кі, студэнтаў і багатага маладзё-
ваічыннага і зарубежных гаспаля-
раў.

Мы ўжо прывыклі, што кожны
тыдзень на канцэртнай афішцы
з'яўляюцца новыя і новыя
прэзвішчы і назвы калектываў. Міну-
лая субота і наадзела не з'явіліся
выключэннем з агульнага пра-
віла.

У Палацы спорту шасць тысяч
мічман прысутнічалі на спектаклі
«Спявае і Калымана ў пастаноў-
цы Маскоўскага тэатра апэраты,
які прыхае ў Мінск цэлым поед-
дам — 160 чалавек. Мінскае прыв-
везлі тры спектаклі: «Цыры-
пальвае агні» Ю. Мілоціна і дзве
папулярнейшыя апэраты вядомага
венгерскага кампазітара І. Калы-
мана — «Спявае і Марціна». Ама-
тары гэтага жанру цэла прымалі
гасцей, сярод якіх таня вядомыя
маістры вясёлага жанру і кі на-
родная артыстка РСФСР В. Ула-
савая, заслужаная артыстка РСФСР
Т. Саніна, Н. Куралескіна, Ю. Са-
віцкіна, Н. Шаўчэнка, Ю. Багдана,
Т. Шыгія і інш.

У канцэртнай зале Беларускай
дзяржаўнай філармоніі 14 снежня
выступіла нацыя гасцей з Белар-
ушы — лаўрэат Міжнародных
конкурсў квартэт Дзімава ў скла-
дзе: Дзіма Дзімава — першы скрып-
ка, 16.05 — праграма перада
скрыпка, Дзімітр Чылака —
альт і Дзімітр Козеў — віяла-
чыта. Сярод іншых музыкантаў валоты-
цы выступілі музыканты вало-
даюць вышэйшай тэхнікай і ду-
шкай прафесійнальнай культуры і
цікава прачыталі квартэты Раве-
лі, Барыса Моцарта. Для аматараў
эстрады ў зале Беларускай
дзяржаўнай філармоніі 14 і 15
снежня спява вядомы выканаўца
заслужаных артыст РСФСР
Эдуард Хіль.

Фота Ул. КРУКА,
Спявае Эдуард Хіль.

Тэлевізійныя навіны (М), 10.15 —
«Здароўе» (М), 10.30 — М. Горкі.
«Жыццё Машвае Каямакіна». Тэле-
візійны спектакль. Другая частка.
Перадача з Ленінграда. 11.45 —
«Табэ, юнацтва!» Перадача з Луган-
ска. 16.05 — праграма перада
16.10 — школьная фільмаціка «Лу-
дзкіна Галаўлёў». Мастацкі фільм.
17.50 — «Навіны». 18.00 — літа-
ратурны тэатр. А. П. Чахаў. «Дуэ-
ты» (М). 19.30 — першышоў ССР па
хатні. «Дынама» (М). — «Спартак»
(М). У перапынках: «Навіны»,
22.00 — «Вечар надворажыну». Тэле-
візійнае пакаражжа. 22.55 —
«Вечар за валакніцай». Фільм-на-
чэрк. 23.30 — «Толькі факты». Пра-
грама перада. 23.40 — для сту-
дэнтаў вчу. «Вышэйшая матэма-
тыка». II курс.

Другая праграма. 16.50 — тэле-
візійныя навіны (М). 17.00 — для
школьнікаў. «Расказы аб прыро-
дзе». Перадача з Ленінграда. 17.30
— «3 «Іскры» — поўныя». Тэле-
візійны нарыс. Перадача з Кіева.
21.30 — экраннае завочнікам. Па-
вешаныя эканамічна «Судны кова-
тал і судны працант». Лекцыя
кандыдата эканамічных навук В. М.
Касляна. 23.00 — праграма калі-
роўвага тэлебачання «Вечар лены-
градскага балета» (М).

19 снежня
Першая праграма. 17.15 — «На-
віны». 17.25 — праграма перада.
17.30 — «Дзе, чаму, як?». Тэле-
візійныя кіно дакументальны. Пасляд-
няе перада з Ленінграда. 18.05 —
«Час». Інфармацыйная праграма
(М). 20.45 — міжнародны турнір па
ручным мячы сярод жаночых ка-
мад. РСФСР. Бенгальскі (М). У па-
рапынку — тэлевізійны навіны
(М). 22.20 — «Юрыі Нікулін». Да-
кументальны фільм. 22.55 — «Толь-
кі факты». Перадача з Сочы.
23.00 — для студэнтаў вчу. «Фізі-
ка».

Другая праграма. 17.05 — тэле-
візійныя навіны (М). 17.15 — канцэрт
эстрадынага аркестра Грузінага
радыё і тэлебачання. Перадача з
Тбілісі. 18.00 — «Навіны». Перадача
з Кіева. 18.30 — «Юрыі Нікулін». Да-
кументальны фільм. 22.55 — «Толь-
кі факты». Перадача з Сочы.
21.50 — «Дванадцятая пачэтыя». Ве-
ршы і песні савецкіх паэтаў (М).

18 снежня
Першая праграма. 9.30 — тэле-
бачанне — школа. Хімія. 10-ы клас.
«Перапрацоўка нафты». 10.05 — тэ-

ГУЧЫ, МЕДЗЬ АРКЕСТРАУ

Міністэратва абароны СССР. Га-
лоўнае падлітчаннае ўпраўленне Са-
вельскай Арміі Ваенна-Марскага
Флоту разам з Саюзам кампазіта-
раў ССР праводзіць конкурсы на
стварэнне музычных твораў для
ваенных тэатраў аркестраў Узбро-
еных Сіл Савецкага Саюза.

Мэта конкурсу — павысіць рэ-
пертуар ваенных тэатраў і тэатраў
дукавой музыкі, прывесеных у
Камуністычнай парт